

VAJDASÁG SZŐLÉSZETE ÉS BORÁSZATA

Jugoszlávia szőlő- és borpincészetének rövid áttekintése 1992-ig

A II. világháború előtt Jugoszláviában évi átlagban 800 000 t szőlőt és mintegy 4 millió hl bort termeltek. A háború alatt jelentős szőlőterület pusztult el, és igen sok borpincét zártak be. Azonban csak pár évnek kellett eltelnie ahhoz, hogy a szőlő- és bortermelés a háború előtti termelési színvonalat megelőzze, illetve a termelési eredmények kedvező mennyiségi alakulásában azon túlmenően jelentős mértékű minőségi változás is bekövetkezzen. Ezt bizonyítják az 1. táblázat adatai is.

1. táblázat: Szőlőterület és -termés alakulása Jugoszláviában, 1930–1980

Év	Szőlőterület ezer ha	Szőlőtermés t	Bortermés hl
1930–39.	226	790 000	4 000 000
1950–60.	271	891 000	4 240 000
1970–80.	261	1 183 200	5 577 300
1981–90.	248	1 123 000	5 810 000

A szőlőterületek köztársaságonkénti alakulását mutatom be a 2. táblázatban, a 3. táblázat pedig Szerbia adatait tartalmazza az 1987 és 1992 közötti években.

Jugoszlávia szőlőterülete 1994-ben 239 000 ha.

Ennek megoszlása a szövetségi köztársaságok között az alábbi:

1. Szerbia (autonóm területek nélkül)	91 124 ha
Vajdaság (autonóm terület)	15 195 ha
Kosovo (autonóm terület)	8 200 ha
2. Horvátország	69 717 ha
3. Szlovénia	20 269 ha
4. Macedónia	29 095 ha
5. Bosznia-Hercegovina	4 232 ha
6. Crna Gora (Montenegró)	1 838 ha
Összesen:	239 670 ha

2. táblázat: Jugoszlávia szőlőterületének alakulása 1987–92 között (ha).

Év	Jugoszlávia összesen	Horvátország	Szlovénia	Macedónia	Bosznia-Hercegovina	Crna Gora (Monten.)	Szerbia
1987	245 915	81 005	20 960	31 852	50 054	2125	104 919
1988	246 654	80 427	21 119	33 425	4 982	2268	104 433
1989	245 977	80 270	21 208	34 628	4 930	2588	102 355
1990	246 928	79 833	21 359	35 905	4 999	3125	101 707
1991	248 823	79 308	21 341	38 745	5 391	3666	100 372
1992	245 000	78 000	21 000	38 000	6 000	4000	98 000

3. táblázat: Szerbia szőlőterületének alakulása – szűkebb Szerbia és a két autonóm tartomány bontásában 1987–92 között (ha).

Év	Szerbia (autonóm tartományok nélkül)	Vajdaság	Kosovo
1987	77 376	19 107	8 436
1988	76 774	18 606	9 053
1989	74 732	18 321	9 302
1990	74 150	18 174	9 383
1991	73 096	17 695	9 581
1992	71 000	17 000	10 000

Jugoszlávia szőlőtermesztési körzeteinek köztársaságonkénti megoszlása
Szlovén SZK

1. Tengeremelléki körzet
2. Száva menti körzet
3. Dráva menti körzet

Horvát SZK

4. Kontinentális horvátországi körzet
5. Horvát tengeremelléki körzet

Bosznia-Hercegovina SZK

6. Hercegovinai körzet
7. Észak-boszniai körzet

Crna Gora SZK (Montenegró)

8. Crna Gora-i tengeremelléki körzet
9. Titogradi körzet

Vajdaság SZAT

10. Szerémségi körzet
11. Dél-bánsági körzet
12. Szabadka–horgosi homokvidék

Szerbia SZK

13. Nagy-morava–šumadijai körzet
14. Nyugat-moravai körzet
15. Timoki körzet
16. Niši–dél-moravai körzet
17. Cer melléki körzet

Macedón SZK

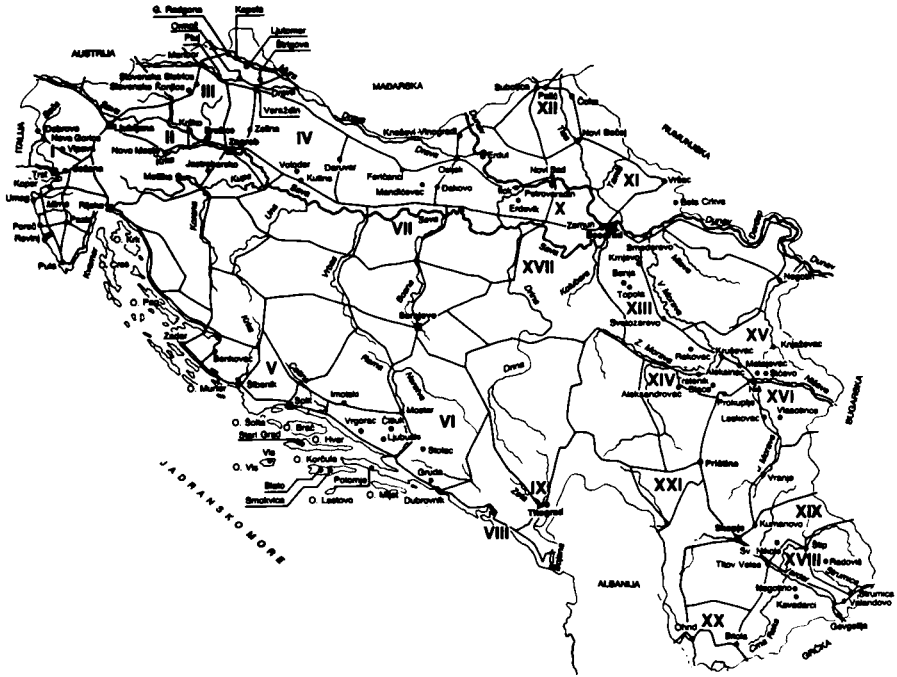
18. Vardar menti körzet

19. Pcsin–oszogovói körzet

20. Pelagóniai körzet

Kosovo SZAT

21. Metohijai körzet

Jugoszlávia bortermelő vidékei 1992-ig

VAJIDASÁG AUTONÓM TARTOMÁNY

Vajdaság földrajzi fekvésénél fogva, amibe az éghajlat, termőterület és a lakosság munkaszokásai tartoznak, nagyon megfelelő terület mezőgazdasági termelésre. Ezeknek a feltételeknek hála a mezőgazdaság vezető gazdasági ágának számít, amely az elmúlt évtizedekben korszerű mezőgazdasági termeléssé és a kísérő feldolgozóiparral szerteágazó élelmiszer-gazdasággá fejlődött. A Vajdaságban található gazdag és a múltba visszanyúló borászati tradíciók összeszövődnek a korszerű termesztési technológiákkal. Az ún. házi technológiák, azaz kisebb és nagyobb kereskedelmi cégek, amelyek borászattal és borkereskedelemmel foglalkoztak, lépcsőzetesen modern borászati cégekké alakultak át. Az új borászati pinceszokások megalapozták Vajdaság ipari borászatát. Itt dolgozzák fel a szőlőt, kezelik a bort korszerű technológiákra alapozva, teljes mértékben betartva őseink tapasztalatát és hagyományait, amelyek a vajdasági boroknak különleges minőséget biztosítanak. Az állandó

fejlődés napi feladat, ehhez hozzásegítenek a természeti adottságok is. Így kielégítve Jugoszlávia lakosságának szükségleteit, az esetleges gazdasági fölösleget más országokban értékesítik.

TÖRTÉNELMI FEJLŐDÉS

Vajdaságban a szőlőtermesztésnek és borászatnak nagy hagyománya van. Azt mesélik, hogy a római Probus császár (i. e. 275–282 uralkodott), aki Sirmiumban született (ma: Sremska Mitrovica, valaha: Szávaszentdemeter) ültette el az első szőlővesszőt a Fuška gorán, Almás területén (Alm). Amit az akkori írnokok így jegyeztek fel, azt a római kori romok is igazolnak, melyek egész pincehálózatot foglalnak még ma is magukban Grgurevci faluban.

Eleinte Vajdaságban a szőlőtermesztés és borászat a gazdag hűbéri és egyházi birtokokon fejlődött, és ahogyan változtak a társadalmi-gazdasági feltételek, a szőlőtermesztéssel és borászattal egyre inkább a falusi termelők kezdtek foglalkozni a saját földterületeiken.

A II. világháború után a termőterületek egy része az államosítás sorsára jutott, és ettől számítjuk a szőlészet és bortermelés új fejlődését. Az államosítással a nagy borászhagyományokat és a kereskedelmi tradíciókat egyesítve megalakultak Jugoszlávia első borászati ipari üzemei. A borászat elsősorban Szerémségben volt fejlett, amely a török hatalom megjelenésével, 1521–1529 között szinte teljesen megsemmisült. Fokozatosan újjáépül, és teljes virágzását az Osztrák–Magyar Monarchia alatt éri el. Bánságban a borászat fejlődését a nagy betelepítések idejére és Mária Terézia uralkodására lehet visszavezetni (1740–1780), Bácskában pedig a filoxéra megjelenése utánra tevődik.

Stefanović Orfelin Zaharijaš író és a Bécsi Tudományos Akadémia tagja (az egyik legműveltebb szerb a XVIII. században, Karlócán élt) 1783-ban Bécsben adott ki könyvet *Tapasztalt vincellér* (Iskusnij podrumar) címmel, Prokopije Bolićnak, a rakovaci kolostor szerzetesének pedig 1816-ban Budán nyomtatták ki a szőlőtermesztésről szóló könyvét, a maga nemében az elsőt, címe *A tökéletes borász* (Soveršen vinodelac). Ezek a vajdasági szőlészetrel és borászattal foglalkozó legrégebbi irodalmi emlékek. Az I. és II. világháború között új, korszerű pincéket építettek Ürögön, Karlócán (ezek borászati szövetkezetek), Versecen (Helvecija Társaság), Csókán (Léderer nagybirtok) és Horgoson. Ezek mellett nagyon sok kisebb pince is létezik, melyek kereskedők és szőlőgazdák tulajdonában vannak.

A II. világháború befejezése után és az ország újjáépítése során kb. 1960-ban kezdődik az új szőlőtelepítési tendencia. Az első korszerű szőlőültetvényeket az állami szektorban, Bánságban (Versec), majd Szerémségben Karlócán és Ürögön, Bácskában pedig Palicson hozzák létre. A magántermelők még ma is az örökölt szőlőtermesztési hagyományokat követik, de egyre több az új termesztési mód is.

Miközben az új szőlőterületeket telepítik, épülnek a korszerű pincegazdaságok is, így Péterváradon, Palicson és Versecen, melyek később az ipari borászat fellelőváraivá lesznek Vajdaságban. Ezek a pincék vagy a nagy korszerű mezőgazdasági-ipari kombinátok részei, mint a PK Beograd (Beograd Mezőgazdasági Kombinát) vagy a Vršački vinogradi (Verseci Szőlők), Versec, vagy pedig a nagy kereskedelmi termelőüzemekhez, mint a NAVIP, Zemun, Fruška gora, Pétervárad, Slovin–Ljubljana, Palics tartoznak. A saját termesztésű szőlő

mellett a pincegazdaságok felvásárolják a kooperációban művelt ültetvények szőlőjét, úgyszintén a szövetkezetek, magántermelők szőlőjét is, és így megfelelő bort házasítanak a felvevőpiacra.

A karlócai Szőlészeti Nemesítő Intézetben több új fajtát nemesítettek ki, mint pl. a Neoplantát, a Sirmiumot és a Župljankát, ezek az első nemesítési eredmények Jugoszláviában. Ezek a fajták fehérbor-előállításra vannak nemesítve, melyek gazdag termést hoznak, és jó minőséget biztosítanak.

A szőlőtermesztési szakembereket a verseci és a futaki középiskolában képezik Vajdaságban. A főiskolai és egyetemi képesítést az újvidéki Mezőgazdasági és Technológiai (Vegyész-mérnöki) Karon érik el.

A Borászati Kutatóintézet Versecen található, melynek kihelyezett intézményi laboratóriuma az újvidéki Technológiai (Vegyész-mérnöki) Kar borászati tanszékén kapott helyet.

ÉGHAJLAT

Vajdaságot délről a Dinári hegyvonulat határolja, illetve az adriai-tengeri éghajlat, az égei-tengeri klímától a Rodope- és Šar-hegység vonulatai. Így a tengerek viszonylagos közelségük ellenére kis mértékben hatnak ki Vajdaság éghajlatára. Északról a Kárpátok vonulata óvja Vajdaságot a sztyeppi éghajlattól. A Vaskapu-szoroson gyakoriak a légáramlatok, amelyek Ukrajna felől érkeznek (kossava). Az északi hideg szelektől a Táttra magas koszorúja védi, de a nagy távolság miatt csekélyebb mértékben. Így a hideg sarki áramlatok csak télen észlelhetők. Ez a légáramlat Vajdaságban északi szél formájában állandóan tapasztalható Észak-Bácskában, de Vajdaság más területein is észlelhető. Nyugatról néha, de általában nyáron atlanti éghajlati áramlat is észlelhető, ez meleg, viharos szeleket és csapadékból gazdag időjárást hoz magával. Vajdaság viszonylag izolálva van a környező területektől, így éghajlata specifikus, s ennek a területnek tipikus szárazföldi jelleget ad. E klimatikus feltételek mellett a szőlő vegetációja hét hónapig, téli nyugalmi állapota pedig öt hónapig tart.

Vajdaság borvidégeinek klimatikus tényezői:

Borvidék	Aktív vegetációs idő napokban	Tenyészedő hőösszege °C	Napfénytartam a vegetációs ciklus alatt/óra	Csapadék-mennyiség tenyészedő idő alatt/mm
Fruška gora	207	4000	1689	639
Dél-Bánság	208	3721	1675	656
Szabadka-Horgos	196	3428	1651	568

Az évi átlagohőmérséklet Vajdaságban ötvenéves átlagban 10,6–12,2 °C, az évi középhőmérséklet a vegetáció alatt 16,6–17,6 °C, az aktív hőmérséklet összege (10 °C felett vegetációs időben) pedig 3400–3600 °C.

Ezek a léghőmérsékleti tényezők lehetővé teszik a szőlőtermesztést, de a jelentkező téli hidegek sokszor kárt tudnak tenni az ültetvényekben.

Az évi átlagos csapadékmennyiség Vajdaságban 527–776 mm, amelyből a vegetációs periódusra 320–531 mm esik. A legkevesebb csapadék Észak-Bácskában, a legtöbb pedig Szerémségben és Dél-Bánságban esik. Legtöbb a csapadék nyáron, aztán tavasszal, majd ősszel, a legkevesebb pedig télen. A leve-

gő relatív páratartalma a nyugalmi állapotban 70–80% között mozog, a vegetáció alatt pedig 65–75% között.

A napsütéses órák száma évente 2100–2200, amiből a vegetációs időszakra 1665–1700 óra esik.

TALAJÖSSZETÉTEL

Vajdaságban a szőlőtermesztést körzetesítették. Most van folyamatban a körzetek kijelölése, amelyeken belül sajátos minőségi szőlőfajtákat természetnek a minőségi és magas minőségű borok részére. A körzetek és szőlőtermő tájegységek: szerémségi körzet (Fruška gora-i termőtáj), bánági körzet, dél-bánági alkörzet, ahova a verseci, fehértemplomi és a Delibláti-homokpuszta tájegysége tartozik –, észak-bánági alkörzet, ide tartozik a kikindai és a Tisza menti tájegység, majd a szabadka–horgosi homokvidék körzete, ahova a palicsi és horgosi tájegység tartozik.

A szerémségi körzetben a szőlőültetvények lankás domboldalakon és a Fruška gora vonulatain található. A pararendzin típusú földek, valamint a csernozjom különböző módosult alakjai és a barna erdei talaj a meghatározó talajtípusok. Ezek a talajok sekélyek, az anyaközetük leggyakrabban lösz, mely mélyszántással (rigolozással) gyakran a felszínre kerül. Az említett talajtípusokon termelik a legjobb minőségű szőlőt.

A bánági körzet dél-bánági alkörzete a Kárpátok alsó lankáitól kezdve Versec és Fehértemplom környékén, valamint a Delibláti-homokpusztán terül el. Ebben a körzetben meghatározó földtípusok a következők: szurokföld, a barna erdei talaj csökkent termőképességű változatai, hordaléktalajok futóhomokon. A terepen lankák és teraszok váltják egymást. A Delibláti-homokpuszta területén a szőlőt a saját gyökerén termesztik, míg a többi területeken kizárólag oltással.

Az észak-bánági alkörzet felőleli Csóka és Törökkanizsa, valamint Kikinda környékét és a Tisza menti régiót. Az alkörzetre jellemző talajtípusok: a csernozjom löszplaton és különböző eróziós formái, különböző karbonátokban szegény homokos talajok, valamint alluviális földtípusok homokon és agyagon.

A szabadka–horgosi homokpuszta homokos talajokkal rendelkezik, egyes helyeken futóhomok is megtalálható, továbbá különböző könnyű szerkezetű talajok is. A terep sík, helyenként lankás.

SZŐLŐTERÜLETEK ÉS BORTERMELÉS

Szerémségben 6609 ha, Bánágban 7464 ha, Bácskában 8307 ha szőlőterület található. Ez összesen 22 380 ha szőlőültetvény Vajdaságban.

Vajdaság szőlőtermesztési körzetesítési tanulmányából kitűnik, hogy Szerémségben 1245, Bánágban 1892, Bácskában pedig 1348 vagon bort palackoznak. Ez Vajdaságban összesen 4485 vagonjt jelent (1 vagon = 100 hl = 10 000 l).

Vajdaság szőlőterületének 70%-a oltott alanyon található, melynek alapja K5 BB, T8B, T5A és BxR504, 30% pedig saját gyökereztetésű.

Az ültetvények 74%-a a magánszektorban található, 26%-át pedig állami tulajdonban levő gazdaságok adják.

Vajdaságban elsősorban minőségi fehérbort, asztali bort és kisebb mennyiségben magas minőségű borokat palackoznak (fehérborfajták 64,3%-

ban, asztali fajták 31,7%-ban és kékszőlőfajták 4%-ban). A fehér- és kékszőlők kb. 80%-a minőségi bor előállítására szolgál.

SZŐLŐFAJTÁK

A szőlőtermesztés körzetesítésével meghatározták azt a szőlőfajta-választékot, melyekből a minőségi, magas minőségű és asztali bort nyerik. A fajta-választék szőlőkörzetenként és termőtájanként változik, de összhangban van a borászatban ismert normatívakkal. Így megalkották a földrajzilag védett tájegységeket, melyek tulajdonképpen megfelelnek a hegyközségi telekkönyvi bejegyzéseknek.

Ajánlott szőlőfajták a magas minőségű és minőségi földrajzilag védett borok előállításához a szerémségi körzetben, a Fruška gora-i termőtáj területén az Olaszrizling, Rajnai rizling, Piros tramini, Neoplanta, Sirmium, Župljanka.

A bánági körzetben és dél-bánági alkörzetben a verseci, fehértemplomi és Delibláti-homokpuszta termőtájakon a következő fajtákat ajánlják: Olaszrizling, Piros tramini, Rajnai rizling, Sauvignon, Župljanka és a Sirmium. Ezek mellett megtalálhatók az ajánlott listákon az Ottonel muskotály, Zöldszilváni, Semignon. Ezen a termőtájon a következő kékszőlők is ajánlottak: Merlot, Game, Fekete burgundi.

Az észak-bánági alkörzet, a bánági – Tisza menti termőtáj fajtaösszetétele a következő: Olaszrizling, Ottonel muskotály, Semignon, Piros tramini, Župljanka, Fehér burgundi, Rajnai rizling és a Krokán muskotály. A kékszőlők pedig a következők: Merlot, Cabernet, Kékfrankos.

A szabadka–horgosi körzetben, ahol a palicsi és horgosi termőtájak találhatóak, javasolt fehérbor szőlőfajták a következők: Olaszrizling, Župljanka, Fehér burgundi, Ezerjő, Fehér és Piros veltelini, a kékszőlő fajtáknál pedig a Merlot, a Kékfrankos, a Fekete burgundi és a Cabernet. Ugyanígy meg vannak határozva és engedélyezve a minőségi és a magas minőségű, de úgyszintén az egyszerű asztali borszőlőfajták is, melyekhez hasonlóképpen jár a földrajzi védettség és név.

A direkttermő hibridek termesztése teljes mértékben tilos az egész ország területén.

A minőségi és magas minőségű borok címkéjén meg kell jelölni a termőtájat, az asztali szőlőknél pedig a körzetet, ahol a szőlőt termesztették és szüretelték.

A SZŐLŐ TERMÉSHOZAMA

A szőlő terméshozama hektáronként változó, függ a termőtajtól, termőhelytől, az évjáráttól, az ültetvény korától, erejétől és az agrotechnológiai tényezőktől. Az átlagos tízéves hozam 4400 kg/ha, legtöbbször Bánágban, majd Szerémségben, legkevesebbet pedig Bácskában teremnek a szőlők. Az állami szőlőterületeken az átlagos hozam 7600 kg, a magánterületeken 3600 kg. Az új, korszerű ültetvényeken a minőségi szőlők termésátlaga 12 000 kg felett is van, normál termesztési feltételek mellett. Ha a szőlőterületet agrotechnológiával megfelelően kezeljük, időben beérik, jó minőségű borokat tudunk nyerni. Mivel Vajdaság szőlőtermő körzeteit a körzetesítéskor a CL szőlőtermő zónába sorolták, az átlaghozamok be vannak határolva. Összértékük nem ha-

ladhatja meg a hektáronként 11 000 kg-ot, a must cukortartalma pedig a 18,7%-ot.

PINCEKAPACITÁSOK

A nagy és modern pincegazdaságok mind állami tulajdonban vannak (Pétervárad, Versec, Csóka, Palics, Ürög, Horgos), de nagyon jó szolgálatot tesznek a régi szövetkezeti pincék is, és a magántulajdonban levő kisebb-nagyobb pincék. A pincekapacitások az állami szektorban a következőképpen vannak felosztva a szőlőtermő tájegységek szerint:

– Szerémségi körzet	1230 vagon
– Dél-bánsági körzet	2600 vagon
– Észak-bánsági körzet	280 vagon
– Szabadka–horgosi homokvidék	1400 vagon
Összesen	5510 vagon

A felszereltség és nagyság szerint a legjelentősebb pincegazdaságok:

– Beograd Mezőgazdasági Kombinát	
– Verseci pincék	2600 vagon
– NAVIP Zemun – Péterváradi pince	700 vagon
– Palicsi pince	1140 vagon
– Csókai pince	250 vagon
– Tavankúti pince	250 vagon
– Horgosi pince	250 vagon
– Ürögi pince	100 vagon
– Fehértemplomi	100 vagon
– Mezőgazdasági szövetkezetek	90 vagon

A legmodernebb borászati felszereléssel a verseci, a péterváradi és a palicsi pincék vannak felszerelve, amelyek nemcsak a szőlő feldolgozásával, hanem a bor kezelésével és finalizációjával is foglalkoznak. Folyamatosan újítják fel a palicsi, ürögi, csókai és gyöngyszigeti pincéket.

BOROK

Legismertebbek a szárazborok, kevésbé a félédesek és legkevésbé a különleges borok. A minőségi megjelölés a fajta – Rizling, Tramini, Krokán muskotály stb. – feltüntetésé mellett mindig szerepel a pince neve is, ahol a bort előállították.

E boroknak sajátos minőségük van, a fajta és a termőtáj különlegességét hordozzák magukban. A kiváló sárgászöld színhez finom aroma és kiváló buké társul. Külön kiemelkednek a rizlingborok, a Tramini, Sauvignon, az utóbbi időben pedig a Neoplanta, a Sirmium és a Župljanka fajták is felzárkóznak.

A különleges harmóniájáról ismert Csókai merlot legjobban ismert a vajdasági vörösborok között. A minőségi vajdasági borok 11,5–12,5% alkoholt tartalmaznak, 5,5–6,5 g/l őrssavat és kb. 20–23 g/l összes száraz extraktumot. Minden termőtáj külön specifikus jelleget ad a bornak, tehát minden bornak van valamije, amiben eltér a másiktól. E termőterületekről időnként annyira kiváló borok kerülnek a palackba, hogy a világ borversenyein gyakran részesülnek rangos elismerésekben.

A fehér asztali borokat különböző szőlőfajtákból készítik, sokszor minőségi és asztali szőlők házasításával. Az elnevezéseikben fehér asztali vagy Fruška gora-i fehér, bánáti fehér, palicsi fehér és hasonlók szerepelnek. A legtömegesebb fehérborszőlő, melynek földrajzi védettsége van, a Bánáti rizling, amelyet magas minőség jellemez.

Ezek a borok halványsárgás színűek, zöldecs beütéssel, kellemes harmonikus illatúak, aromájúak, könnyen ihatóak, nem erősek, harmonikus az extraktum és a sav összetétele. Alkoholtartalmuk 10–11,5%, teljes savtartalmuk 4,5–6,5 gr/l, összes szárazextraktum-tartalmuk 18–22 gr/l. Megfelelő árfekvésük miatt ezek a fogyasztók körében kedvelt borok.

A vajdasági borászat másik területe, ahol gyöngyöző- és habzóborokat állítanak elő, a NAVIP Fruška gora-i kombinátja, ahol a Fruška gora gyöngye nevű habzóborot és a természetes pezsgőborot, a Miliont állítják elő. A szőlészeti-borászati kataszter bevezetésével egyetlen bort sem lehet földrajzi eredetvédelem nélkül piacra dobni. Így az asztali minőségű borokon meg kell jelölni a körzetet, ahol előállították, a minőségű borokon a termőterületet, a magas minőségűeken pedig a termőterületet. A minőségű megjelölés mellett a címkéken kötelező a névmegjelölés, a pincemegjelölés, ill. a termelő megnevezése. A származás- és minőségellenőrzés a szőlőszürettől kezdve figyelemmel kíséri a folyamatot a borászati technológián keresztül egészen a palackozásig.

VAJDASÁG SZŐLŐ- ÉS BORTERMELŐ VIDÉKEI

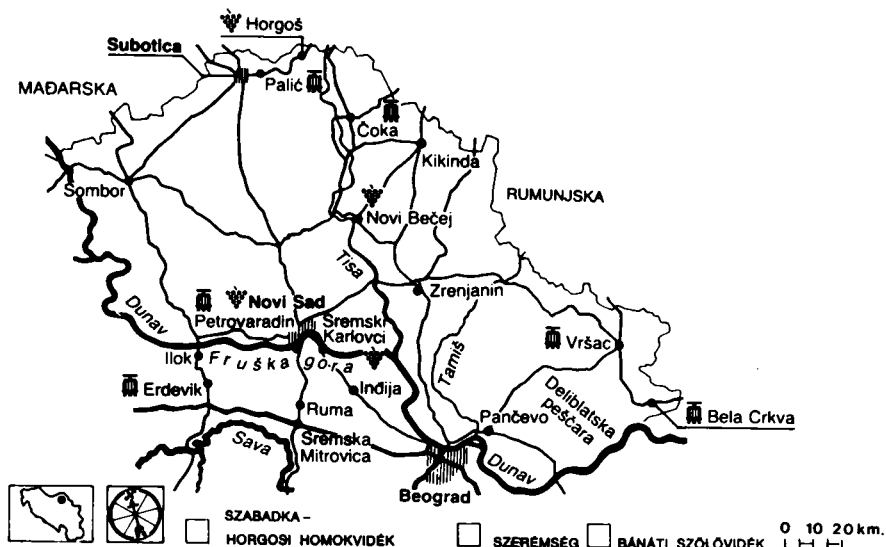
Erre a szőlőterületre elsősorban a fehérbor szőlőfajták jellemzőek. A szőlőterület kb. 22 380 ha, ebből 96% fehér, és 4% kékszőlő, 68%-ban a borszőlőfajták, és kb. 32% az asztali szőlők aránya, amely nagy különbség a szerbiai átlaghoz képest, ahol 5–10% az asztali szőlők aránya. Ellenben egyes borszőlőfajtákat Szerbiában csemegeszőlőként is ismernek, mint pl. a Smederevkát, a Hamburg muskotályt, a Prokupacot és a Plovdinát. Jellemző Vajdaságra, hogy az összterület 27%-a nem oltott anyagon (hazai vesszőn) terem, hanem saját gyökereztetésű különböző szőlőfajták.

Ebben a tartományban nagy kiterjedésű homokos területek találhatók, ahol a filoxéra nem tud fejlődni, és így adott a saját gyökereztetés lehetősége. Vajdaság szőlőterületeit a következők szerint osztjuk fel:

1. szerémségi körzet a Fruška gora-i szőlőterületekkel, ez 6609 ha,
2. bánáti körzet, két alkörzettel, összterülete 2460 ha,
– verseci, fehértemplomi és a deliblati homokhátság
– csókai, törökkanizsai, nagykikindai, Tisza-mente
3. szabadkai, horgosi homokvidék, területe 8307 ha.

Vajdaság ismert a minőségű és magas minőségű fehérborok előállításáról, mivel a szőlő nyersanyaga gyakorlatilag 100%-ban az állami szektorban található.

VAJDASÁG SZŐLŐTERMŐ VIDÉKEI

SZERÉMSÉGI KÖRZET – FRUŠKA GORA-I SZŐLŐTERÜLETEK

Ezen a területen elsősorban magas minőségű szőlőfajták találhatók, úgy mint a Tramini, Olaszrizling, a Semignon, Sauvignon, Zöldszilváni, Furmint és az új, nemesített fajták: Neoplanta, Župljanka, Sirmium és Fehérburgundi. Ezekből a fajtákból magas minőségű borokat állítanak elő. E borokat fajtajellegre való tekintettel a szőlő neve szerint nevezik el. Emellett az idős ültetvényeken nagyon sok régi honos fajta is megtalálható, mint pl. a Slankamenka és a Rukova, amelyek különböző házasításokban elfogadható minőségi, szép, egészséges bort adnak (Rizling, Burgundi, Tramini).

A legjellemzőbb borászati objektum a NAVIP pincegazdaság péterváradi objektuma, amely Karlócán (Sremski Karlovci), Ürögön (Irig) és Erdeviken rendelkezik pincékkel.

A legfontosabb bortípusok a Fruška gora-i fehér és a Plemenka. Ezeket a borokat túlnyomórészt Slankamenkából, Plemenkából, Mrkovačából és kevés mennyiségű jó minőségű borból, mint pl. Rizling házasítják. Ezekre a borokra jellemző a harmonikus, könnyű ihatóság 11,5% alkohol-, 5 g őrssavértékkel. Ezután következik a Fruška gora-i rizling, majd a Semillon, a Sauvignon, a Fehér burgundi, a Tramini és a Zöldszilváni.

A kékszőlőfajták közt kisebb mennyiségben 10–15%-ban megtalálható a Fekete burgundi, a Gamet, a Kékfrankos és a Prokupac. Ez a terület híres volt a régi jó nevű Karlovački bermet borról és a Fruška gora gyöngye pezsgőről.

DÉL-BÁNSÁGI KÖRZET

Ez a szőlőterület a verseci, fehértemplomi és a deliblái homokvidékre terjed ki, ahol többnyire 90%-ban fehér fajtákat termesztnek. Az itt termelt borok átmenetet képeznek az északi és a déli bortípusok között, valamennyivel sötétebbek, alkoholban erősebbek az északi típusoknál, ahol a borok világosabbak, több savuk van és kevesebb az alkoholtartalmuk. Borszőlők 80%-ban, asztali szőlők 20%-ban találhatóak. A borszőlőfajták között megtalálhatók: az Olaszrizling 25%-ban, a Smederevka 20%-ban, a Kreace (Bánáti rizling) úgyszintén 20%-ban. Ez utóbbi szőlő bora nagyon hasonlít az Olaszrizlinghez és Jugoszlávia borkultúrájában elfogadott minőség. Emellett ismert a Fehér és a Piros chasselas (Plemenka), amit úgyszintén bornak, de asztali szőlőnek is használnak.

Magas minőségű fajták a Tramini, a Furmint, a Muscat ottonel, mely kiváló aromával és magas minőségével tűnik ki.

Kevésebb jelentős fajták a régi ültetvények kihálófélben lévő fajtái, mint pl. a Dinka, Slankamenka, Mirkovača és mások.

A kékszőlőfajtáknál vezető helyet foglal el a Gamet, amelynek minősége nagyon változik az évszám függvényében.

Deliblái homokvidék

Sok jelentős szőlőterülettel rendelkezik. A legjelentősebb a bánági Karlócan az Afuz Ali vezető szőlőfajtával. Ezek mellett Saszlát, Olaszrizlinget, Muscat ottonelt, Hamburgi muskotályt termelnek. Mivel homokterületről van szó, sok ültetvény saját gyökerezetetésű.

Fehértemplomi termőtáj

E termőtájnak is nagy szőlészeti-borászati hagyománya van. A legismertebb termesztett fajták: Smederevka, Olaszrizling, Muscat ottonel stb.

ÉSZAK-BÁNSÁGI ALKÖRZET

Ez a körzet a Tisza mindkét partját foglalja magában, így a legismertebb részek a csókai és a gyöngyszigeti (Törökbecse).

Legkiemelkedőbb fajta az Olaszrizling (Graševina). E borra jellemző a zöldessárgás színárnyalat, harmonikus aromás rizlingtípus.

Emellett kiemelkedő fajta a Muscat ottonel, erős muskotályos aromával és a kékszőlőfajták közül a Merlot, melynek kiemelkedő fajt tulajdonsága jellemző.

A Gyöngyszigeten legismertebb fajta a mikroklímának köszönhetően az országban egyedül itt termelt és elismert fajta, a Krokán muskotály. Erős muskotályos aroma és harmonikus buké jellemzi.

A SZABADKA-HORGOSI HOMOKVIDÉKI BORVIDÉK

A szabadkai homoki ültetvények a Vajdaság legészakibb határain terülnek el. Így sok ültetvény határos a Magyar Köztársaság országhatárával is. Észak felől a termőtáj nyitott, és így gyakoriak a téli fagyok.

Itt a vegetációs idő 10–16 nappal rövidebb, mint a Fruška gora-i borvidéken. Az átlagos cukortartalom 2–3%-kal kisebb, a termés hozam pedig kb. 20–30%-kal kevesebb, mint a délebbi dombvidékeken.

E homoktalajú borvidéken korábban főleg a tömegbort adó fajtákat termelték, így pl. a Kövidinka, Piros szlanka, Mézes és Kadarka fajtákat. Ma már egyre inkább a minőségi borszőlőfajták területe növekszik. Így pl. az Olaszrizling, Ezerjő, Ottonel muskotály, Kékfrankos. Az 1990-as adatok alapján a magántermelők tulajdonában levő szőlőterületek fajtaösszetétele így alakult:

Kövidinka	45%
Olaszrizling	15%
Kadarka	14%
Piros szlanka	9%
Ezerjő	8%
Muscat ottonel, Zöld veltelini, Cardinal, Afuz Ali stb.	9%

A szabadka–horgosi homoki borvidék szőlőültetvényeinek nagy része magántulajdonban képez, melyek kooperációs viszonyban vannak a Palicsi Pincegazdasággal.

IRODALOM

- MUŠTOVIĆ, Salko: *Vinarstvo sa enohemijom i mikrobiologijom*, Szabadkai Mérnökök és Technikusok Egyesületének 50 Éves Közlönye
- SOKOLIĆ, Ivan: *Zlatna knjiga o vinu*
A Statistickai Intézet közlönyei